

S û z' n â k A ğ ı r S e m â î

Kapılır her gören ol şûh-i cihan-âşûbu

Bestekârı : Küçük Mehmed Ağa

Usûlü : Aksak Semâî

Güftekârı : Enderûnî Hüseyin Fâzıl Bey

10

Ka pı lır her gö ren ol
Nâ zi le ş i ve ler et
Nâ il ol maz o me hin

3

şû hi ci hân â şû bî yâ rey câ nım
dik ce o çeş mi hû bî
vus la tı na mah cû bî

6

Terennüm

bi ka ra rım sab re de mem

8

â şı kam ol mah yü zü ne

10

1.

a hu gö zü ne ş i rin sö zü ne ya rey câ nım

12

2. *Meyan'a* 3. *Karar*

rey câ nım rey câ nım *SON / (Temmet)*

13

Meyan

Çâk kıl per de i na

15

mû sû nu Fâ zıl gi bi ol

17

Terennüm

câ nım bi ka ra rım

19

sab re de mem â şı kam ol

21 mah yü zü ne a hu gö zü ne

23 ş i rin sö zü ne ya rey câ nım

Kapılır her gören ol şuh-i cihan'âşûbî, yârey canım
Nâz ile şiveler ettikçe o çeşm-i hûbî, yârey canım
Çâk kıl perde-i nâmûsunu Fâzıl gibi ol canım
Nâil olmaz o mehîm vuslatına mahcûbî, yârey canım

Terennüm:

Bî kararım sabredemem âşıkam ol mah yüzüne

Ahû gözüne, şirin sözüne, yârey canım

Vezni : Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Küçük Mehmed Ağa

Küçük Mehmed Ağa tespit edilemeyen bir tarihte İstanbul'da doğdu. Erken yaşlarında Enderun'a alınarak sanatını burada geliştirdi. Enderun gelenekleri çerçevesinde düzenli bir şekilde terfi ederek Sultan III.Selim'in muhasipliğine kadar yükseldi. Sarayda yapılan "Küme" fasullarında "Serhanende" olarak görev yaptı. Eski güfte mecmualarında ve başka kaynaklarda yüz kadar eserinin sözleri bildirilmişse de bu eserlerden günümüze kırk ila kırk iki kadarı gelebilmiştir. Bestelerinin altısı saz, diğersleri sözlü eserlerdir. Elde bir belge bulunmamakla birlikte, saz eseri bestelediğine göre bir saz çalmış olması muhtemeldir. Daha çok sözlü eserleri ile ünlüdür ve bu eserlerinde başarılıdır. Bestekârın uslubu çok sağlam ve mükemmeldir. Hepsî de klasik repertuarımızın seçkin eserleri arasındadır. "Hacı Sadullah Ağa, Abdülhalim Ağa, Vardokosta Ahmed Ağa" gibi o devrin belli başlıları arasında pek değerli ve önemli bir yeri vardır. Klasik mektebin bu tür geleneklerini, özelliklerini iyice öğrenmiş, kavramış olan bestekârımızın bilhassa evcara makamındaki eserlerinde ses örneklerinin renkleri arasında bazen durgunlaşan, bazen şuhlaşan lirizmi bu bestelerin en parlak, en karakteristik hususlarıdır. Bilhassa evcara ve suzinak makamlarının gelişmesine yardımcı olmuş, bu iki makamın seyir ve hareketine asil bir karakter getirmiş, Dede Efendi ile en güzel örneklerini bestelemiştir.

Başka makamlardan da çok ustalıklı eserler bestelemiştir. Zavil makamındaki Ağır semaisi bunlardan biridir. Eserlerinde genellikle insanı çeken, içlendiren bir duygu güzelliği hakimdir.

Evcara makamından "Gelince hatt-ı mu'anber o meh cemalimize" güfteli birinci beste, "Kamet-i mevzunı kim mısra-i bercestedir" güfteli ikinci beste yine aynı makamdan "Sakıyî çekemem vaz-ı zarifhaneyî boş ko" güfteli nakış yürük semaisi en parlak eserleri arasındadır. Bu eserlerle birlikte beste, ağır semai, nakış semai, nakış yürük semai olmak üzere otuzaltı söz eseri, muhtelif makamlardan sekiz peşrev ve saz semaisi günümüze gelebilmiştir.

Küçük Mehmed Ağa'nın XIX.yüzyıl başında, takriben 1800 yıllarında İstanbul'da öldüğü sanılıyor.

Kaynak : "Türk Musikisi Tarihi" / Dr.M.Nazmi Özalp

Aksak Semai Usûlü

*) On zamanlı altı vurgulu Türk musikisinde çok kullanılmış usûllerimizdendir.

*) Aksak usulünden bir fazla zamanı (KE) vurgusuna ilave edilerek (KÁ) vurgusuna dönüştürülmesinden ibarettir. Dini musikimizde Mevlevî ayinerindeki saz bölümlerinden (çok kısa) başka yerde kullanıldığı görülmemiştir. Bütün saz semailerî (dördüncü haneler hariç) bu usûlle bestelenmiştir. Klasik faslımızın bestelerden sonra okunan sözlü eser olan Ağır Semailer'in çoğu bu usûlle bestelenmiştir

*) 10/16 rakkamı ile gösterilen mertebesine CURCUNA usûlü denir. Curcuna usûlü ismini alan DÜM(5) - TE (2) - KA (3) kalıbuda kullanılmıştır.

*) İkinci mertebesine AKSAK SEMAİ, üçüncü mertebesine AĞIR AKSAK SEMAİ denir. İki değişik Türk Akseğının birleşmesinden meydana gelmiştir.

Enderûnî Hüseyin Fâzıl Bey

[1759 - 1810]

Doğum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte bugün İsrail'in kuzeyinde yer alan Akka şehrinde doğmuştur. Doğum ismi Hüseyin olup Fâzıl mahlasını kullanmıştır. Enderun'da yetiştiği için "Enderûnî" yada "Enderunlu" diye anılır. I. Abdülhamid zamanında devlete isyan eden Akka muhafızı Zahir Ömer'in torunudur. Dedesinin ve babasının isyan sonucu öldürülmesinden sonra kardeşiyle Akka'dan İstanbul'a bir serüvenin içine düşer. Enderun'da iyi bir eğitim alarak yetişen Fâzıl, sefahate düşkünlüğü ve aşk maceraları sonucunda saraydan sürülür. 12 sene İstanbul sokaklarında sefalet ve geçim sıkıntısı çeken Fâzıl, dönemin padişahı III.Selim'e yazdığı dokunaklı kasidelerle Rodos Vakıfları ile ilgili bir memuriyete atanır. Sonraları Halep defterdarlığı gibi yüksek mevkilere nail olan Enderunlu Fâzıl'ın hayatı, sürgünlerle ve borç batağında geçer. Eşçinsel olmakla her zaman gurur duyan ve her vesileyle övünen Fâzıl'ın bu açık sözlülüğü ona "Şairiz şeyn verir şanımaza / İmparatorluğunda toplatılan ilk kitabın Zenannâme'nin (Kadınlar Kitabı) adlandırılır. Enderunlu Fâzıl; "Divân", "Defter-i Aşk", "Hübânâme", "Zenânâme" ve "Çengînâme" adlı eserleriyle divan edebiyatında önemli bir yer etmiştir.

Defter-i Aşk'ta, başından geçen aşk maceralarını konu eder. Saraya girişini, Enderun'daki bazı delikanlılara aşık olunca kovuluşunu, sefaletini ve gönül ilişkilerine yer verir.

Hübân-nâme'de (Güzel Oğlanlar Kitabı), dünyanın çeşitli uluslarına mensup delikanlıların cinsel ve fiziksel özelliklerini anlatır. Sevgilisinin diğer ülke erkeklerine olan merakı sonucu kaleme aldığı eseridir.

Zenannâme'de kadınlarını birbirinden ayıran cinsel özelliklerden, İstanbul'da kaç çeşit kadın yaşadığına ilişkin ilginç bilgiler yer almaktadır. Dönemin kadınlarıyla ilgili tüm soruları bu eserinde bulmak mümkündür. Çengi-nâme ise Fâzıl'ın, İstanbul'daki meşhur köçekleri anlattığı eseridir. Rakkâsnâme diye de bilinir.

Divan, dini şiirler, devrin büyüklerine övgüler ve yine delikanlılar için yazılmış gazellerle doludur. Fâzıl bu şiirlerle kendisine özgü bir tarz yaratır, o güne kadar söylemeye cesaret edemediği bazı ifadeleri açığa çıkarır.

Kaynak : Ömer Utku Kahraman / 'Sanat Karavanı Yazarı'

Aksak Semai Darb Usûlü

[10 / 8] m e r t e b e s i

- 1 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 3 . Darb : (Ka-Aa) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 4 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Te-Ek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Tek) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

1) " Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ", M. Hurşit UNGAY

2) " Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri-Kudüm Velveleleri " İsmail Hakkı ÖZKAN [1941-2010]

NOT:

*) Süznâk Makamında; mi(bemol) pest, la (bemol) dik olmalı

*) Karcıgar Makamında ; mi(bemol) ne pest, ne de dik olmalı

*) Hüzzam Makamında ; mi(bemol) dik olmalı